

TRIGLAVSKI
NARODNI
PARK

Časopis za
prebivalce,
obiskovalce,
prijatelje in
podpornike

SVET POD TRIGLAVOM²²

INFO MESTA Nov Center TNP Bohinj
PO PARKU Tolmin – alpsko mesto leta 2016
KULTURA Planina Laška seč
NARAVA Velike zveri

Uvodnik

BESEDILO • dr. Bogomil Breznik

KAZALO

- 3 **NAČRT UPRAVLJANJA**
- 4 **INFO MESTA**
- 6 **PO PARKU**
- 7 **KULTURA**
- 8 **NARAVA**
- 10 **LJUDJE V PARKU**
- 11 **PROJEKTI**
- 12 **STRANI ZA MLADE IN
MLADE PO SRCU**
- 14 **AKTUALNO**
- 16 **IZLET ŠTEVILKE**

Koledar 2016

Prečudoviti gorski svet Triglavskega narodnega parka ne slovi le po naravnih lepotah, temveč nosi pisano bogastvo ljudskih mitov in legend, ki odkrivajo dušo človekovega odnosa do gorskega sveta in naravnih pojavov v njem. V iskrih, spoštljivih in navihanih legendah se skrivajo sporočila tudi za današnje generacije. Vsak mesec v letu ima svojo zgodbo, legendo, mit, ki nam odstre največkrat skrito plašč že znanih obrazov Zlatorogovega kraljestva. Stenski in namizni koledar lahko prelistate v spletni trgovini TNP.

Ko se narava pripravlja na spanje in se skupaj z njo pripravljamo na čas mirovanja tudi ljudje, je čas za pregled opravljenega dela. Kot bi prešteval pridelek.

Kot trenutni vodja Javnega zavoda Triglavskega narodnega parka (TNP) sem ponosen na opravljeno delo v letu 2015, ki je pravzaprav plod večletnega truda zaposlenih.

Sredi poletja smo odprli nov Center TNP Bohinj, s katerim želimo doseči večjo povezavo uprave TNP z lokalno skupnostjo. Središče bo imelo pomembno vlogo na področjih informiranja, izobraževanja, svetovanja in razvoja. Lokacijsko in prostorsko je središče vezni člen med Ribčevim Lazom in Staro Fužino, zato bo pripomoglo k usmerjanju obiskovalcev ter umirjanju prometa, saj bo spodbujalo obiskovanje peš in s kolesi. Programi, delavnice in prireditve pa bodo prinašali dodatno vsebino za pestrejšo turistično ponudbo Bohinja tudi zunaj turistične sezone. Dosegli smo tudi zelo pomemben cilj – vzpostavitev tesnejšega sodelovanja z lokalno skupnostjo za skupno načrtovanje in usklajevanje razvojnih načrtov. Domačinom bošta svetovanje in pomoč zaposlenih TNP bolj dostopna.

Konec leta je prinesel za TNP enega pomembnejših dogodkov z vidika upravljanja TNP: Svet Triglavskega narodnega parka je sprejel predlog Načrta upravljanja Triglavskega narodnega parka. Načrt upravljanja je namreč naš ključni programski dokument za trajno in učinkovito ohranjanje vrednot zavarovanega območja, v katerem so začrtani cilji ter naloge za upravljanje parka v naslednjih desetih letih. Sedaj od Vlade RS pričakujemo, da bo po javni objavi Uredbo tudi sprejela. Na TNP pa smo se že zelo dejavno lotili prilagajanja vseh aktivnosti sprejetju Uredbe.

Leto 2015 ocenjujem za uspešno tudi z vidika umiritve finančne situacije; vzpostavili smo nadzor nad porabo, trend prihodkov pa je pozitiven.

TNP ima jasno vizijo, cilje in strategijo razvoja. Izjemen pomen dajemo predvsem tesnejšemu sodelovanju in komunikaciji s tukajšnjim prebivalstvom. Od tega sta odvisni naša uspešnost in učinkovitost. Želimo si obojestranskega sodelovanja, ki bi temeljilo na zaupanju in bi ustvarilo nov zagon v razvoju TNP. ♦

Srečno novo leto
2016!

KOLEKTIV
TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

PROGRAMSKI DOKUMENT

TNP 2016-2025

BESEDILO • Igor Zakotnik
FOTOGRAFIJA • Tina Markun

Svet Triglavskega narodnega parka je na seji 23. oktobra 2015 potrdil predlog Načrta upravljanja Triglavskega narodnega parka. Predlog načrta upravljanja smo poslali Ministrstvu za okolje in prostor, ki ga bo predložilo v sprejem Vladi. Pred sprejemom Uredbe bo gradivo 30 dni (od 16. novembra do 16. decembra 2015) javno objavljeno na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor, potekala bo študijska medresorsko usklajevanje ter seznanitev Odbora Državnega zbora za infrastrukturo, okolje in prostor.

Načrt upravljanja je ključni programski dokument za trajno in učinkovito ohranjanje vrednot zavarovanega območja. V njem so začrtani cilji ter naloge za upravljanje narodnega parka, ki jih bodo javni zavod, nosilci dejavnosti in drugi deležniki izvajali v naslednjih desetih letih. S prvim načrtom upravljanja so podrobno opredeljeni varstveni režimi ter podane varstvene in razvojne usmeritve za dejavnosti v narodnem parku in deloma v njegovem vplivnem zaledju.

V načrtu je poudarjen upravljaljski del:

- **na področju ohranjanja narave in naravnih virov** je prednostno ohranjanje ekosistemov in naravnih procesov, naravnih vrednot ter pestrosti habitatov, živalskih in rastlinskih vrst na območjih divjine in krajinske pestrosti, zelo pomembni so tudi izvajanje predkupne pravice države, neposredni nadzor v naravi in upravljanje divjadi v narodnem parku;
- **za varstvo kulturne dediščine in kulturne krajine**, temeljev identitete in

prepoznavnosti narodnega parka, sta pomembni ozaveščenost o pomenu in aktivno sodelovanje pri njunem ohranjanju. Le-to se zagotavlja z usklajevanjem razvojnih in varstvenih interesov;

- **za ohranjanje poselitve in trajnostni razvoj** je pomembno, da se v narodnem parku zagotovijo ustrezne bivalne, socialne in gospodarske razmere – ob prepoznavanju in izkoriščanju primerjalnih prednosti zavarovanega območja. Načrtovani so ukrepi, ki bodo pripomogli k ohranjanju kmetijstva in podeželskega prostora, razvoju zelenega turizma, podjetništva in spodbujanju zaposlovanja, boljši dostopnosti javnih služb, urejeni infrastrukturi ter trajnostni mobilnosti;
- **na področju obiskovanja in doživljanja** bo poskrbljeno za ustrezno urejeno in vzdrževano infrastrukturo ter pod-

porno okolje. Vsebinsko se bo študijska mreža informacijskih točk in parkovna infrastruktura, prednostno se bodo izvajale naloge upravljanja obiskovanja in aktivnosti informiranja, ozaveščanja in kakovostnega vodenja;

- **učinkovito izvajanje opisanih upravljaljskih nalog upravljalavec zagotavlja s podpornimi aktivnostmi** – od informiranja in ozaveščanja, sodelovanja s strokovnimi institucijami, izpolnjevanja mednarodnih obveznosti do izvajanja upravnoadministrativnih nalog in upravljanja nepremičnin.

Tako kot priprava je tudi izvajanje načrta upravljanja lahko uspešno samo ob sodelovanju javnega zavoda, sektorjev, parkovnih občin in lokalnega prebivalstva, nevladnih organizacij ter druge zainteresirane javnosti. ♦

CENTER TNP BOHINJ

NOVOST MED INFO SREDIŠČI

BESEDILO • *Majda Odar*

FOTOGRAFIJA • *Aleš Zdešar, Marjeta Albinini, Tina Markun*

Leto 2015 je za Javni zavod Triglavski narodni park na področju delovanja info središč prelomno. Trentarskemu in blejskemu središču se je v juliju pridružil Center TNP Bohinj, znan tudi pod imenom Bohinjka. Javni zavod je na območju občine in z največjim številom prebivalcev v parku dobil sodobno središče, ki ga sestavljata dve lični hiši, zgrajeni na obrobju Stare Fužine.

Osrednji namen blejskega centra je usmerjanje obiskovalcev na območje TNP, glavna naloga bohinjskega centra pa je bolj podobna trentarski. V večji hiši je informacijski del s trgovino, kjer prednjačijo izdelki blagovne znamke Bohinjsko. Prostorji so namenjeni stalni razstavi Jezero,

OD ZGORAJ NAVZDOL, Z LEVE PROTI DESNI:
**CENTER TNP BOHINJ,
RAZISKOVALNA SOBA,
KUHINJA,
RAZSTAVA,
SOBA Z RAZGLEDOM**

poudarili pa smo tudi pionirski pomen Bohinja na področju gorskega vodništva, reševanja v gorah in ustanavljanja prvih planinskih društev. V hiši so tudi prostori vseh služb JZ TNP, namenjeni podpori lokalni skupnosti. Srce hiše je *Soba z razgledom*. Namenjena je prostočasnemu uživanju ob razgledu in prebiranju različne literature s področja TNP, hkrati pa tudi organizaciji dogodkov in srečanj. Manjšo hišo smo poimenovali hiša tradicionalnih znanj. *Kuhna*, *Hiša* s krušno pečjo ter *Ušvarjalna* in *Naravoslovna* soba gostijo vse ukaželjne udeležence. Center gosti tri redne tedenske aktivnosti, namenjene domačinom. Kljub zatišju nizke sezone ga obišče veliko zaključenih skupin. Obisk je dober že od odprtja naprej. Center je obiskalo več kot 5000 ljudi. Večina jih je individualnih obiskovalcev. Za priporočilo smo hvaležni domačinom, predvsem sobodajalcem, ki v centru vidijo pomembno dodano vrednost. Od odprtja do konca oktobra smo pripravili 40 aktivnosti z različnih področij, večinoma so bile zelo dobro obiskane.

Vlaganja v letu 2016 bodo v centrih TNP izobraževalno-didaktična. Pri Centru TNP Bohinj načrtujemo ureditev zunanjih tematskih igral. Blejski center bo ravno tako dobil otroški mobilni kotiček, ki bo izobraževalen in zabaven hkrati. V Trenti bomo uredili prostore, namenjene ozaveščanju na področju biodiverzitete.

Poleg osrednjih centrov so vam naše vsebine na voljo tudi na drugih info mestih: Pocarjeva domačija v Radovni ter info točki v Slovenskem planinskem muzeju (SPM) in Zeleni hiši v Kobaridu. Slednji delujeta v okviru partnerskih inštitucij – Zgornjesavskega muzeja in LTO Sotočje. V primeru odobrenih sredstev načrtujemo v letu 2016 nadgradnjo info točke v SPM in postavitve stalne razstave v Zeleni hiši v Kobaridu.

Glavnina obiska narodnega parka pa se vendarle dogaja na terenu. Obiskovalcem želimo pri njihovem doživljanju

**INFO MESTA TNP (OD ZGORAJ NAVZDOL):
DOM TRENTA, TRIGLAVSKA ROŽA BLED,
CENTER TNP BOHINJ, POCARJEVA DOMAČIJA V
ZGORNJI RADOVNI, ZELENA HIŠA V KOBARIDU,
SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ V MOJSTRANI.**

lepega ponuditi kakovosten terenski program. V letošnjem letu smo nadaljevali s tematskimi vodenji po učnih poteh ter prvič pripravili opazovanja nočnega neba in opazovanja živali. Odziv udeležencev je bil dober, zato ga bomo nadaljevali. Prizadevali si bomo za večjo razpršenost aktivnosti, tako v prostorskem kot v vsebinskem smislu.

V letu 2016 želimo ponudbo info mest in terenskih aktivnosti povezati z rdečo nitjo varovanja voda. *Voda* bo stalnica naših programov. Voda je v Triglavskem narodnem parku (in drugod) življenjsko pomembna, zato se mora zavešt o varovanju tega obnovljivega vira ukoreniniti v vsakodnevno življenje domačinov in obiskovalcev.

Skupaj z deležniki s področja turizma želimo območje narediti primerljivo s sodobno upravljanimi zavarovanimi območji v Alpah. Želimo, da je izkušnja obiskovalca pozitivna ne samo s primarnega vidika doživljanja narave in kulturne dediščine, pač pa tudi z vidika obiskovanja kot takega. Pri usmerjanju obiskovalcev, vzpostavljanju trajnostne mobilnosti za domačine in obiskovalce, spodbujanju razvoja kakovostnih proizvodov tega območja ter drugih že začetih projektih, a marsikje še vedno oddaljenih ciljih nas s partnerji čaka še veliko dela. Prepričani pa smo, da smo na pravi poti, saj brez vzajemnega sodelovanja upravljavcev območja in zaledja TNP ni moč doseči optimalnega rezultata.

Hvala vsem sodelujočim za pomoč pri izvajanju programa, skupnih izzivov se veselimo tudi v prihodnje. Naše zveste in bodoče udeležence programov pa že zdaj vabimo v našo družbo. Dobrodošli med nami! •

TOLMIN JE BIL IZBRAN ZA ALPSKO MESTO LETA 2016

BESEDILO • *Tjaša Maurič, Posoški razvojni center,*
koordinator aktivnosti Alpskega mesta leta 2016

FOTOGRAFIJI • *Janko Humar, Robert Zabukovec*

Z nazivom »alpsko mesto leta 2016« je bil Tolmin nagrajen za dosedanja prizadevanja in številne dosežke na področju trajnostnega razvoja. Občina, ki leži na južnem obrobju Julijskih Alp, se je tako pridružila omrežju alpskih občin iz Avstrije, Francije, Italije, Nemčije, Slovenije in Švice, povezanih v društvo Alpsko mesto leta.

»Alpsko mesto leta 2016« je prestižni mednarodni naziv, ki ga alpskim mestom, ki se odlikujejo po prizadevanjih za naravi prijazen in družbeno odgovoren razvoj alpskega prostora, sklada z načeli Alpske konvencije, podeljuje mednarodna žirija. S tem nazivom se v Sloveniji ponašata še Maribor (leta 2000) in Idrija (leta 2011). Zavedanje naravnih in kulturnih potencialov je eden od temeljev razvojne usmeritve Tolmina, ki je žirijo prepričal tudi z uspešno krepitvijo alpske identitete lokalnega prebivalstva in kraja v kontekstu trajnosti in inovativnosti.

Med pripravami na praznovanje naziva je Občina Tolmin v septembru organizirala delavnico, na kateri so sodelovali predstavniki alpskih mest leta in vabljeni predstavniki različnih ustanov iz domačega okolja. S svojimi predlogi in idejami so sooblikovali program aktivnosti v prihajajočem letu. Odločitev občine, da bo dogodka v okviru Alpskega mesta 2016

obeleževala pod krovno tematsko usmeritvijo »Zeleno gospodarstvo in družbena odgovornost«, se je na delavnici pokazala kot utemeljena, saj po mnenju večine udeležencev k trajnostnemu razvoju občine največ lahko prispevajo posamezniki, gonilo razvoja pa je pogosto prav njihova lastna pobuda. Nabor predlogov je bil pešter, za vsakega od treh vnaprej pripravljenih tematskih sklopov – trajnostna mobilnost, turizem ter mladi in njihova prihodnost v Alpah – pa so se izluščile glavne usmeritve in poudarki.

Tako bodo programski okvir prihodnjega leta v Tolminu zaznamovale aktivnosti, ki so povezane zlasti s ponovnim obujanjem različnih oblik javnega prevoza, tako tradicionalnih kot alternativnih, veliko priložnost na področju razvoja trajnostne mobilnosti ponuja tudi Bohinjska proga. Kot priložnosti v turizmu se kažejo zlasti domača gastronomska ponudba ter razvoj razpršenih namestitvenih zmogljivosti za večje skupine, ki so se v nekaterih državah pokazale kot primeri dobre prakse na hribovitih in odmaknjenih obmo-

čjih, ureditev statusa športnih dejavnosti na zavarovanih območjih, priložnosti pa ponuja tudi širša prepoznavnost Unescovega programa *Človek in biosfera (Man and Biosphere – MAB)*; med biosferne rezervate tega programa se namreč uvršča tudi območje občine Tolmin. Tolminu se v letu 2016 obeta pestro dogajanje tudi na področju mladinske politike. V tem letu naj bi mladi zaključili s pripravo Strategije za mlade, pripravljali se bodo na ustanovitev mladinskega sveta občine Tolmin, pomembni temi bošta tudi ureditev uporabnih prostorov za mlade s podjetniško idejo, torej prostorov za *coworking* ter aktivno povezovanje mladih z lokalnim podjetniškim okoljem.

Aprila bo v Tolminu otvoritvena slovesnost, ki bo uradni uvod v pestro dogajanje leta 2016. Občina Tolmin želi v tem letu dokazati, da ji prestižni naziv ne pomeni le odlikovanja za dosedanje uresničevanje naravi prijazne in družbenoodgovorne politike, ampak predvsem spodbudo in odgovornost za nadaljnja prizadevanja za zagotavljanje trajnostne prihodnosti. •

EKO PRAZNIK V TOLMINU

PLANINA LAŠKA SEČ

BESEDILO IN FOTOGRAFIJI • Igor Zakotnik

Začetki planinskega gospodarjenja v Alpah segajo daleč v prazgodovino, tako da je pašna živinoreja tudi na Tolminskem uveljavljena tradicionalna gospodarska dejavnost. Žive planine so poleg trajnostnega gospodarjenja pomembne tudi zaradi kulturnega vidika (stavbarsko izročilo, stopenjska paša, večine in znanja, povezana s predelavo mleka, ter kulturna krajina), prepoznavnosti in identitete prostora.

PLANINA LAŠKA SEČ PRED OBNOVO IN PONJEJ

Planina Laška seč oz. Laškaseč leži v Triglavskem narodnem parku nad dolino reke Tolminke, zahodno od cerkve sv. Duha na Javorci, na 1000 m nadmorske višine. Spada med predpašne planine, kjer se živina pase spomladi in jeseni, ko se vrne z višje ležeče planine. Stara je vsaj dvesto let in je ves čas delujoča. Ohranila je značilnosti tolminske planine iz časa pred prvo svetovno vojno, ko je bila zadnjič obnovljena. Obsega pet v breg umeščenih hlevov (*Kletnkova, Abramčeva, Matajeve, Hrencova in Ivančeva štala*), med katerimi stoji stan s sirarno (*mlekarica*). Hlevi so zidani iz kamna, z leseno strešno konstrukcijo in pokriti s simetrično štrmo dvokapnico; vhod imajo na čelni strani. V pritličnem delu je *štala z molžo*, v podstrešnem pa skromno bivališče za pastirje. Iz kamna je zgrajen tudi pritlični stan, ki ima vzdolžen pravokotni tloris in je pokrit s štrmo dvokapno streho. Ima dvodelno zasnovo. V večjem prostoru je ohranjena črna kuhinja z odprtim ognjiščem z napo in vretenom s kotlom za mleko ter pripadajočo opremo za sirarjenje. V manjšem prostoru je klet za shranjevanje skute, masla in sira.

Zaradi preteklih potresov in požara po udaru strele so bile stavbe nujno potrebne prenove. Načrt obnove, katere vo-

dilo je bilo ohranitev avtentičnosti objektov, je obsegal ohranitev ali obnovo dobrih prvin ter nadomestitev dotrajanih s podobnimi in z uporabo tradicionalnih gradbenih materialov. Z načrtom prenove je pašna skupnost uspešno kandidirala na javnem razpisu EKSRP (Ukrep 323 – Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja), kar je pomagalo pri pokrivanju stroškov gradnje. Z obnovo so bili utrjeni dotrajani zidovi, popravljene zunanji ometi, zamenjani strešna konstrukcija in kritina, obnovljeno oziroma nadomeščeno je bilo stavbno pohištvo. Ob objektih so izvedli tlakovanje z lokalnim kamnom in zatravitve. V letu 2012 so bili pašni objekti na planini popolnoma obnovljeni, ob tem pa sta bila ohranjena značilno oblikovanje in zunanja podoba stavb. Projekt je zgleden primer dobre prakse – od načrtovanja, pripravljanih del s prevozom do gradnje – in sodelovanja lastnikov, kmetov iz vasi Zatulmin, projektantke arhitektke Maje Evelyn Kristan, konservatorke Andrejke Ščukovt iz novogoriške enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije ter izvaljalca, gradbenika Metoda Kavčiča iz Zatulmina.

Projekt prenove planine je bil prija-

vljen na natečaj za mednarodno arhitekturno nagrado Constructive Alps 2015, ki sta ga razpisali Švicarska konfederacija in Kneževina Liechtenstein. Za nagrado so se potegovali projekti trajnostne prenove in gradnje objektov z območja držav alpskega loka. Strokovna žirija je med 350 prijavljenimi projekti najprej izbrala 32 finalistov, nato pa razglasila 12 najboljših ter jim 30. oktobra 2015 v Bernu podelila denarne nagrade oziroma priznanja. Veliki nagrajenci so projekti iz Avstrije (vaško središče Krumbach v Bregenškem gozdu), Švice (vaški trg Valdenas v dolini Vorder- rheintal) in Italije (sadjarska kmetija Casa Riga v vasi Comano Terme v Trentinu). Žirija je projektu prenove Planine Laška seč poleg sedmih drugih prisodila posebno priznanje. Projekti, uvrščeni v finalni izbor za nagrade, bodo vključeni v potujočo razstavo, ki bo v naslednjih dveh letih obiskala vse alpske države, ter predstavljene v prilogi švicarske arhitekturne revije Hochparterre.

Odgovorno upravljanje planine, skrbno načrtovanje prenove, ohranitev tradicionalnega planinskega kmetijstva s trajnostno usmeritvijo so tako upravičeno delni širše, tudi mednarodne pozornosti. •

PISANI LETALCI POKLJUŠKIH BARIJ

BESEDILO • *Andreja Škvarč, Damjan Vinko, Zavod RS za varstvo narave*
FOTOGRAFIJI • *Andreja Škvarč*

BARJANSKI
LESKETNIK

BARJANSKI
SPRELETAVEC

Ob misli na spreletavanje pisanih kačjih paštirjev se mogoče najprej spomnimo na potok, mlako, ribnik. Bi pomislili na Pokljuko? Na mokrotna šotna barja? Zanje

vemo, da so zelo posebna in zahtevna življenjska okolja z značilnim in nenavadnim rastlinstvom, kot so na primer mesojede rosike. Da pa je prav tako posebno tudi živalstvo, so v začetku julija potrdili tudi študentje biologije, ki so pod vodstvom mentorjev strokovnjakov podrobneje raziskali svet pokljuških kačjih paštirjev.

Na barjih so našli redke barjanske vrste, kot so barjanski lesketnik, barjanska deva, mahovna deva in barjanski spreletavec. Gre za alpinske vrste kačjih paštirjev, ki so se v svojem razvoju prilagodile življenju na šotnih barjih, predvsem tistih na višjih nadmorskih višinah. Ker je pri nas takšnih okolij le še peščica, so tudi te vrste kačjih paštirjev izjemno redke. Tako so bili študenti več kot navdušeni, ko so povsem nepričakovano doživeli šele tretje srečanje z mahovno devo pri nas. Njeno edino slovensko najdišče je ravno barje Šijec.

Visoka šotna barja, kot so Šijec, Veliko Blejsko barje in Goreljek, so pri nas danes zelo redka (najdemo jih le še na Pokljuki in Pohorju). Ker je prav v Sloveniji južna meja njihovega pojavljanja v Evropi, imamo zato posebno nalogo in dolžnost, da to mejo ohranimo tudi v prihodnje.

Letošnje raziskave, ki jih je podprlo sodelovanje Slovenskega odonatološkega društva, ZRSVN in JZ TNP, so tako okrepile še en dragocen delček zavedanja o bogati raznolikosti živalstva v Triglavskem narodnem parku. •

VELIKE ZVERI V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

BESEDILO • *Andrej Arih*
FOTOGRAFIJI • *Tomaž Berce*

Izjemno ohranjenost naravne in kulturne krajine Triglavskega narodnega parka med drugim utemeljuje prisotnost vseh treh predstavnikov velikih zveri v Sloveniji – rjavega medveda, volka in risa. Alpski prostor je pomembna naravna selitvena pot za njihovo prehajanje z osrednjega življenjskega območja proti severu in severozahodu v smeri Avstrije in Italije. Ohranjanje čezmejne povezanosti je zato osrednje ekološko in naravovarstveno poslanstvo narodnega parka na področju varstva in ohranjanja velikih zveri. Medtem ko se volk in ris pojavljata le občasno in neredno, pa se je rjavi medved v zadnjem desetletju dodobra ustalil in posamezne živali so v prostoru narodnega parka tudi stalno prisotne. Postopno širjenje živali na območja, kjer so bile v preteklosti iztrebljene, lahko pričakujemo tudi pri volku. Na ta naravni proces vračanja simbolov ohranjenosti narave smo lahko ponosni in ga moramo spoštovati, vsekakor pa zahteva tudi nujno prilagoditev dosedanjega načina upravljanja z njimi. Velike zveri so namreč zaradi življenja v istem prostoru s človekom tudi konfliktni, predvsem kot povzročitelji gospodarske škode, le izjemoma pa človeka lahko tudi neposredno ogrožajo. Ključno za njihov dolgoročni obstoj in narodnem parku je zato učinkovito preprečevanje konfliktnih dogodkov, saj le tako lahko pričakujemo naklonjenost tujkajšnjega prebivalstva in splošen pozitiven odnos javnosti do velikih zveri. •

UPORABA ELEKTROOGRAJE ZA NOČNO OGRAJEVANJE DROBNICE NA PAŠNIKIH, KI JO JE V LETOŠNJEM LETU PRISKRBEL TRIGLAVSKI NARODNI PARK KOT PARTNER V PETLETNEM PROJEKTU LIFE WOLFALPS (LIFE12NAT/IT/000807), SE JE OB SOČASNEM STALNEM NADZORU PASOČIH SE ŽIVALI, KI SO GA OPRAVLJALI PROSTOVOLJCI DRUŠTVA DINARICUM, POKAZAL KOT IZJEMNO UČINKOVIT PREVENTIVNI UKREP ZA PREPREČEVANJE ŠKODE NA PREMOŽENJU PRED VELIKIMI ZVERMI.

GOZDOVI V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

BESEDILO • *Andrej Arih*

Gozdovi so v Triglavskem narodnem parku eden osnovnih in najbolj značilnih krajinskih elementov, saj s 53.000 ha pokrivajo skoraj dve tretjini zavarovanega območja. Pomembno sooblikujejo podobo narodnega parka, mu dajejo značilen videz ohranjenega in prvobitnega območja ter so bistven sestavni del zdravega življenjskega okolja. Neločljiva povezanost naravne in kulturne krajine se kaže tudi v današnji podobi gozdov, ki je rezultat naravnih danosti kot tudi številnih človekovih vplivov, v zadnjih stoletjih povezanih predvsem z rudarstvom in živinorejo. Povsem naravne površine brez človekovega vpliva so zato redke in omejene na težko dostopne predele. Nekoč so predvsem omogočali človeku premagovati za življenje izjemno neprijazne in zahtevne razmere, današnji pomen gozdov v narodnem parku pa je vsestranski. Poleg proizvodne se v njih namreč vse bolj poudarjata in uveljavljata socialna in ekološka vloga, namreč ohranjanje narave, varstvo okolja in kulturne dediščine, šport in rekreacija, raziskovanje in izobraževanje. Pogosto našprotujoči si interesi so ponekod izraziti in so izziv za učinkovito upravljanje zavarovanega območja. V knjižici *Gozdovi v Triglavskem narodnem parku; ekologija in upravljanje*, ki je nastala v projektu *recharge.green*, pa je radovednejšim bralcem na voljo celosten in podroben prikaz gozdov edinega narodnega parka v Sloveniji. •

PRI PRIPRAVI KNJIŽICE GOZDOVI V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU: EKOLOGIJA IN UPRAVLJANJE SO SODELOVALI ŠTEVILNI STROKOVNJAKI Z ZAVODA ZA GOZDOVE SLOVENIJE, TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA, BIOTEHNIŠKE FAKULTETE, PRIRODOSLOVNEGA MUZEJA SLOVENIJE, KMETIJSKEGA INŠTITUTA SLOVENIJE, WWF ADRIA IN BIOLOŠKEGA INŠTITUTA JOVANA HADŽIJA ZRC SAZU. KNJIGA JE V ELEKTRONSKI OBLIKI NA VOLJO NA SPLETNI STRANI TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA IN ZAVODA ZA GOZDOVE SLOVENIJE.

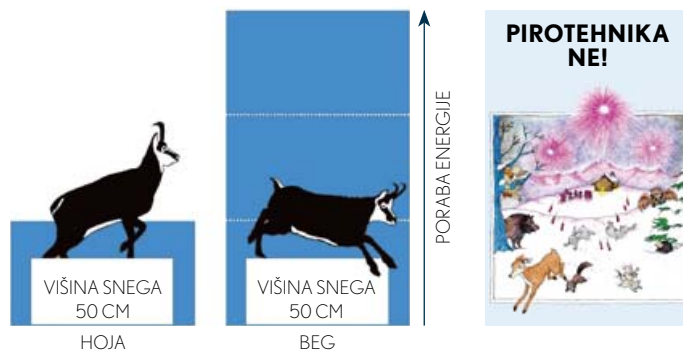

SPOŠTLJIVO IN ODGOVORNO OBISKOVANJE GORA

BESEDILO • *mag. Tanja Menegalija*

Triglavski narodni park je zelo zanimiv za pohodništvo, plezanje oziroma alpinizem, tako letni kot zimski, ter tudi za druge rekreativne dejavnosti. Obisk gora se iz leta v leto povečuje. Prihaja zima, ko narava v gorah počiva. Življenje se umiri in gore prekrije debela snežna odeja. Lepota zime v gorah pa privabi tudi mnogo obiskovalcev. Ker vse živali pozimi varčujejo z energijo, je vznemirjenje zaradi človeka zanje lahko usodno. Poleg zime je predvsem za koconoge kure pomembno obdobje parjenja, ko so živali še bolj občutljive in človekove motnje lahko povzročijo, da je parjenje neuspešno, in tako ogrozijo obstoj populacije na določenem območju. Pri obiskovanju gora v zimskem in pomladnem času je treba upoštevati nekaj naslednjih preprostih pravil:

- Pozimi se na odprtih pobočjih nad gozdno in drevesno mejo zadržuje le malo živali. Tu se lahko svobodno gibaš. Kljub temu pa se raje izogibaj skalnatih in nezaseženih predelov ali razpok: tam si živali najraje poiščejo skrivališča.
 - Več ko se gibaš v gozdnatem terenu, večja je verjetnost, da boš preplašil živali. Zato v gozdu ne delaj velikih ovinkov in svoje območje gibanja čim bolj omeji.
 - V gozdu se gibaj samo po gozdnih poteh ali markiranih stezah. Izogibaj se potem ob gozdnem robu, saj se tam živali najraje zadržujejo.
 - Psa imej vedno na povodcu, še posebej v gozdu: divje živali bežijo pred spuščeni psi.
 - Smučaj in hodi v tišini. Če opaziš žival, se mirno odmakni.
- Če se obnašamo spoštljivo in upoštevamo teh nekaj enostavnih pravil, daje narava dovolj prostora tako za nas kot tudi za mirno prezimovanje in parjenje živali. •

GAMS ZA BEG V VISOKEM SNEGU PORABI VELIKO VEČ ENERGIJE KOT V KOPNEM, POZIMI PA TO ENERGIJO TEŽKO NADOMESTI.

TUDI UPORABA PIROTEHNIKE JE MOTEČA ZA ŽIVALI.

DELO NA DOMAČI KMETIJI JE PREDNOST

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA • Tina Markun

Matevž (25) in Lucija (23) Gartner sta brat in sestra, doma s kmetije v Studorju v Zgornji Bohinjski dolini. Oba zaključujeta študij na Univerzi v Ljubljani – Lucija iz smeri etnologije in kulturne antropologije ter geografije, Matevž pa iz farmacije – in oba se v prihodnosti vidita na domači kmetiji Pr' Odolnek.

Zanimiva sogovornika, ki v svoji skromnosti pravita, da nista prav nič posebnega, izžarevata veliko spoštovanje do tradicije in domačega okolja ter se želita preživljati s kmetijstvom.

Matevža smo na novembrsko nedeljsko pozno popoldne zalotili pri delu v hlevu in kuhanju krompirja za prašiče, pred tem pa je cepil drva. Do konca študija ga loči le še diploma, ki jo lahko pripravlja od doma. Lucija pa se je po delovnem koncu tedna na kmetiji pripravljala na odhod v Ljubljano, kjer jo čakajo študijske obveznosti. Družina Gartner se s predelavo mleka ukvarja od leta 1999, pred dobrih štirimi leti so doma uredili še sirarno. Imajo trinajst krav molznic, ki se poleti pasejo na Planini v Lazu (1560 m), vabljivo pašno planino pod Ogradi in Debelim vrhom.

»Na planini je mir in lepo, ustreza mi vaško življenje,« pravi Matevž in dodaja, da v Ljubljani ne bi mogel živeti. Dan na planini se začne zgodaj. Ob šestih je molža, do kosila sledi delo v sirarni, medtem je treba misliti tudi na drva. Pozno popoldne pa se do večerje ritem ponovi. Sto dvajset litrov mleka vsak dan predela-

jo v deset kilogramov sira. Lucija dodaja, da je na planini najhujše, če zbolí žival, saj veterinarja ni pri roki. Minulo pašno sezono so se Gartnerjevi čredi krav pridružili tudi prašiči, tri krave so povrgle teleta.

»S planinskim pašništvom je smiselno vztrajati, ljudje cenijo sir s planin kot višjo kakovost.« Lucija, ki je vse minulo poletje preživela v Lazu, pravi, da je bilo na planini precej živahno, med obiskovalci je bilo veliko otrok, ki jih zelo zanima delo v hlevu in sirarni. Na delo na kmetiji je ponosna. Tudi njeni prijatelji si želijo živeti na tak način in pogosto sprašujejo, ali lahko pridejo pomagat. Poudarja, da je planinsko pašništvo vrednota, ki jo moramo ohranjati.

»Ustvariti si moraš svojo dodano vrednost.« Pravita, da želijo z družinsko kmetijo pokazati svoj model dobre prakse. Za prikaz, kako iz mleka nastane sir, so si Gartnerjevi po zamisli očeta Gregorja omislili potujočo sirarno. Maketa planinske sirarne vsebuje leseno prešo in bakren kotel za 40 litrov mleka. Razmišljata o novih idejah na kmetiji in kako jih povezati s turizmom za tiste goste, ki cenijo ponudbo, ki je tesno povezana s tradicijo tega območja.

»Kmetovanje doma vidim kot pred-

nost.« Matevžu je pri delu na kmetiji všeč, da se sam odloča, kaj bo delal, da je odvisen le sam od sebe in dela z veseljem, dodaja pa, da so seveda tudi pomanjkljivosti, da ni prostih dni. »Potovanje v New York, Washington in Brazilijo se mi je tudi prileglo,« priznava Lucija in dodaja, da z vidika obiskovalca ni nič narobe, če kak teden v velemestih ne vidiš dreves, a tam ne bi živela.

Ker sta kmetija in planina v Triglavskem narodnem parku, smo ju povprašali tudi, ali v tem vidita prednosti ali pomanjkljivosti. »Nekatere omejitve morajo biti. Triglavski narodni park je prednost, vendar mora biti razumevanje z obeh strani,« sta si enotna.

Kmetija Gartner se s siri, maslom, skuto, mohantom, zeliščnimi namazi in kuhanim maslom gi predstavlja tudi na Triglavski tržnici, ki jo Triglavski narodni park organizira vsako tretjo soboto v mesecu pred Infocentrom Triglavska roža na Bledu. ♦

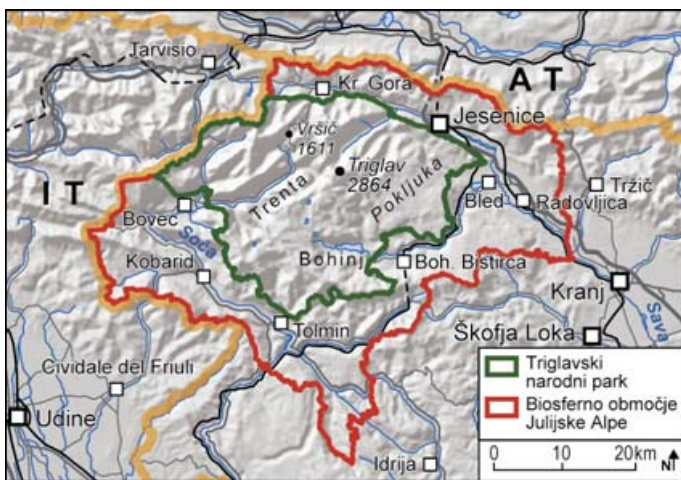
Poklicni in prostovoljni nadzorniki TNP čistili na planini Leskovca

BESEDILO • Marjeta Albinini FOTOGRAFIJA • Maruša Kutin

Tudi v letu 2015 je Naravovarstvena nadzorna služba TNP opravila akcijo čiščenja zarašči na planini Leskovca (1230 m) na območju Krna. Tokrat so predstavniki poklicnih in prostovoljnih nadzornikov priskočili na pomoč kmetom

iz tolminskih vasi Gabrje, Volarje in Kamno in s skupnimi močmi so očistili gošto poraščen hektar površin. Na planini se sicer od konca maja do začetka oktobra pase okoli 25 molznih krav. Ves čas paše prideluje tudi sir Tolminc in skuto. ♦

JULIJSKE ALPE –
TRIGLAVSKI NARODNI PARKČLOVEK IN NARAVA
V SOBIVANJUBESEDILO • *Klemen Langus*

Unesco je leta 2003 razglasil Julijske Alpe za biosferno območje svetovnega pomena. Program Človek in biosfera (ang. MAB – Man and Biosphere) je namenjen spodbujanju in prikazovanju uravnovešenega odnosa med naravo, kulturnim izročilom in človekom.

Letos je TNP v okviru upravljanja območja v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi in turističnimi organizacijami Bohinja, Bleda, Gorij, Radovljice, Žirovnice, Jesenic, Kranjske Gore, Bovca, Tolmina in Kobarida začel pripravljati dokument Koncept razvoja biosfernega območja (Unesco MAB) Julijske Alpe/TNP kot trajnostne turistične destinacije.

Kaj nas je (ponovno) združilo? Potreba, ideja in prepričanje, da je čuječe gledanje, preverjanje, opazovanje, zmožnost poslušanja in odziv na drugačen način življenja del trajnostnega razvoja. Med potrebami človeka, ki določeno okolje naseljuje, tam ustvarja, živi, skratka oblikuje kulturno krajino, je tudi ozaveščanje o nujnosti varovanja in ohranjanja okolja.

Čista in neokrnjena narava ter srečen in zadovoljen človek, ki zna in hoče sobivati z njo, imata izjemno vlogo v današnjem svetu. Človek preteklosti navadno ni naredil

ničesar, kar bi škodilo okolju, iz katerega raste, z njim živi in diha. Vse večji razmah gospodarskih dejavnosti in vse bolj razširjeno prepričanje, da je narava namenjena zgolj izkoriščanju, gospodarske krize, vplivi takšnih in drugačnih prepričevalcev pa so povzročili, da se je odnos do narave in človeka spremenil. Morda celo poslabšal?

A glej ga zlomka, razvijajoča se in odgovorna družba je »izumila« trajnostni koncept razvoja. Predmoderno ponovno postaja moderno. Človek odkriva človeka preteklosti, išče njegova znanja in se sprašuje, kako mu je uspelo. Še več, išče vzvode, da bi (ob)varoval. Pred kom? Pred samim seboj?

Vzemimo turizem, ki je v zadnjih sto in več letih pozitivno vplival na življenje v Julijskih Alpah. Vprašanje je, ali smo dovolj pripravljeni biti (tako kot je bil človek preteklosti) trajnostni, sonaravni. Se zavedamo vrednosti in znamo izkoristiti možnosti, ki nam jo daje »zakladnica čudežev prvinske narave« (Janez Bizjak)? Se znamo dogovoriti o prioritetah, poiskati sinergijo, energijo, da bo območje Julijskih Alp priložnost za gospodarski in kulturni razvoj, turistom v užitek in naravi v prid?

Pripravljavci verjamemo, da bo nekaj najpomembnejših odgovorov prinesel nastajajoči dokument. •

PARKIRAJ IN
DOŽIVI NARAVO!BESEDILO • *Davorin Koren,*
Urška Smukavec

Iz Triglavski narodni park je nosilec projekta *Celovito uvajanje okolju prijazne mobilnosti v Triglavskem narodnem parku za ohranjanje in pravo doživljanje narave*, s krajšim naslovom **PARKIRAJ IN DOŽIVI NARAVO!**. Partnerji v projektu so še: Turizem Bohinj, Občina Bohinj, Občina Kobarid, CTRP Kranj, ZRC SAZU ter Posoški razvojni center. Namen projekta je, da se s povečanjem možnosti in privlačnosti obiskovanja TNP z različnimi oblikami mehke mobilnosti ter z okrepitevijo razumevanja obiskovalcev o vplivu motornega prometa na naravo zmanjša obremenjenost narave z avtomobilskim obiskom. S tem pa se bo povečala dostopnost vključenih naravnih vrednot (Bohinjskega jezera in planine Kuhinja) za vse skupine obiskovalcev ter okreplila privlačnost doživljanja narave.

Rezultati projekta bodo: **nadgraditev šestih parkirišč** v bližini Bohinjskega jezera, vzpostavitev sistema ITS, **vzpostavitev dveh točk za izposajo in vračilo koles** v Bohinju ter nakup štirinajstih koles, **ureditev parkirišča** pod planino Kuhinja, **vzpostavitev info točke o pomenu trajnostne mobilnosti** v prostorih Informacijskega središča TNP v Stari Fužini, pilotna **izvedba turističnih paketov** z optimalnim kombiniranjem različnih oblik javnega prometa z obstoječimi ali v projektu vzpostavljenimi možnostmi mehke mobilnosti za sonaravno obiskovanje Bohinjskega jezera in Zgornjega Posočja, štirje nadgrajeni **turistični programi interpretacije in doživljanja narave** na območju vseh vključenih naravnih vrednot z njihovim obiskovanjem z mehкими oblikami mobilnosti, **izvedba raziskave** o optimalni vpeljavi trajnostne mobilnosti na območjih izbranih naravnih vrednot ter pripravljen **kommunikacijski načrt** za njeno vpeljavo. •

REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ
IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO

DEJAVNO LETO MLADIH NADZORNIKOV

BESEDILO • *Matevž Jeršin*
FOTOGRAFIJA • *arhiv MN TNP*

Mladi nadzorniki Triglavskega narodnega parka smo imeli zelo zanimivo in aktivno leto. Že januarja smo se odpravili na obisk v sosednji naravni park Julijske Predalpe, kjer smo preživeli konec tedna v Režiji.

Spomladi smo na Belarjevih dnevih v dolini Trente na eni izmed učnih točk udeležencem predstavljali park in program Mladi nadzornik. Posebej pestro pa je bilo poletje, ko smo na Alparcovem dogodku Youth at the Top (Mladi na vrhu) spoznavali življenje medveda in značilnosti območja pod Krnom ter se udeleževali mednarodnih taborov, ki jih organizira Europarc. Dva naša člana sta se udeležila mednarodnega tabora v narodnem parku Nuuksio na Finskem, druga dva pa mednarodnega tabora YOUTH+ v narodnem parku Aigüestortes i Estany de Sant Maurici v Kataloniji. V obeh primerih so udeleženci spoznavali zavarovano območje in se družili ob različnih nalogah. Tabor v Španiji je bila tudi prva aktivnost za »starejše mlade nadzornike« (18+) in eden od rezultatov je bil seznam idej in zahtev o nadaljnjem vključevanju in sodelovanju mladine v zavarovanih območjih. Te ideje in zahteve je nato sedem predstavnikov tabora, med njimi tudi mlada nadzornika iz našega parka, predstavilo udeležencem Europarceve letne konference konec oktobra v Regensburgu v Nemčiji.

Mladi nadzorniki Triglavskega narodnega parka upamo, da bomo še naprej imeli priložnost sodelovati na različnih dogodkih in taborih, saj smo prav mladi tišči, od katerih bo v prihodnosti odvisna usoda zavarovanih območij. ♦

EKIPI MLADIH
NADZORNIKOV
TRIGLAVSKEGA
NARODNEGA PRAKA
IN NARAVNEGA
PARKA JULIJSKO
PREDGORJE NA
MEDNARODNEM
TABORU NA FINSKEM.

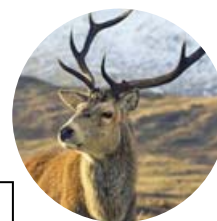
MLADI NA VRHU

BESEDILO • *Maja Fajdiga Komar*
FOTOGRAFIJA • *Monika Zupan*

Sredi julija so se mladi z različnih krajev v Alpah podali v gore – novim doživetjem naproti. Aktivnosti so na 26 različnih krajih v Alpah potekale v okviru projekta Youth at the Top, ki ga vodi ALPARC v partnerstvu s francoskim združenjem Educ'Alpes.

Potekale so sočasno v šestih alpskih državah: v Franciji, Italiji, Avstriji, Švici, Nemčiji in Sloveniji. Glavni namen tega novega projekta je mlade navdušiti za obiskovanje gora in narave našploh. V našem narodnem parku smo se z mladimi podali v gore na dveh koncih: v Dolino Triglavskih jezer in na planino Kuhinja, kjer so se mladi srečali tudi z vrstniki iz italijanskega naravnega parka Julijske Predalpe. Poleg hoje navkreber in druženja med vrstniki so se udeleženci na planini Kuhinja spoznali tudi z življenjem medveda, saj ta markantna živalska vrsta ne pozna meja. Na bohinjski strani TNP so mladi ob poti iskali skrite zaklade in spoznavali dolino, večer pa jim je ob različnih družabnih igrah hitro minil. Naslednji dan so se povzpeli na enega od vrhov nad Bohinjskim jezerom – Pršivec. Za dober uspeh akcije je poskrbelo tudi lepo vreme in mladi so se polni vtisov vrnili v dolino, svoja doživetja pa so s pomočjo sodobne komunikacije podelili z vrstniki iz drugih krajev v Alpah. Mlade planince sta nam v dolino Triglavskih jezer pomagala peljati vodnika mladinskega odseka planinskih društev iz Bohinja in se jima za to najlepše zahvaljujemo. Več o projektu si lahko ogledate na spletni strani Alparca www.youth-at-the-top.org/sl/ ♦

NAGRADNA KRIŽANKA

PRIPRAVILA • Maja Fajdiga Komar

GESLO: ŠTIRI AVTOHTONE VRSTE RIB V BOHINJSKEM JEZERU. Predstavljene so tudi v kratkem filmu v sklopu razstave v novem Centru Triglavskega narodnega parka v Stari Fužini. Lepo vabljeni k ogledu!

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

15 16 17 18 19

20 21 22 23

24 25 26 27 28 29 30

VODORAVNO: 2. vas v TNP nad Tolminom, 5. most nad reko Moštnico pri Stari Fužini, 7. odkupil je vrh Triglava in na njem postavil stolp, 10. domorodna vrsta reke Soče, 11. dolina med Triglavom in Trento, 13. vrh nad Bohinjskim jezerom, 14. najkrajša reka v Sloveniji, 16. mokrišče pri Kranjski Gori, izvir Save Dolinške, 19. zimska cvetlica, 20. gora na Komni z bajeslovnim skritim zakladom, 21. dišeča gorska cvetlica, 22. prelaz v TNP, ki povezuje Zgornjesavsko dolino s Trento, 23. zasilno zavetišče v gorah, 24. brez nje ni življenja.

NAVPIČNO: 1. vrsta divjih koz, ki so jo v 70. letih naselili v naše gore, 3. njena podoba je v steni Prisanke, 4. naprava za pomoč pri reševanju iz plazov, vrsta ptice, 6. večja vrsta zveri v Sloveniji, 8. naprava za prevoz ljudi ali tovora iz nižine v višje predele, 9. žival v TNP z velikimi rogovi, 12. slap v dolini Vrata, 15. damo ga na ramo in se odpravimo v gore, 17. soteska reke Radovne pri Podhomu, 18. čevlji za hojo po gorah, 23. najpogostejša drevesna vrsta v TNP.

Geslo, ki ste ga dobili ob pravilno rešeni križanki, pošljite do 20. januarja 2016 na naslov: Triglavski narodni park, Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled. Ne pozabite napisati svojega naslova. Med prejetimi rešitvami bomo izžrebali 5 nagrajencev.

TEMA LETA 2016: VODA

BESEDILO • Ana Marija Kunstelj
FOTOGRAFIJA • Aleš Zdešar

Kako dragocena je tekočina, ki vsem živiljskim oblikam tega planeta omogoča življenje, se zavemo šele takrat, ko nam iz pipe zadiši po kloru, ko nas poleti pešči suša, ali ko nam to povedo obiskovalci našega raja pod Triglavom, ki pridejo iz krajev, kjer nihče niti ne pomisli, da bi si natočil kozarec vode iz vodovodne napeljave.

Voda je v obliki morja ustvarila naše gore, jih v obliki ledenikov in rek preoblikovala in tudi pred našimi očmi še vedno aktivno preoblikuje površje. Biotska pestrost, videz krajine in človekovo naseljevanje – vse je odvisno od tega, kako radodarno je določeno območje z vodo. Zato bomo v Triglavskem narodnem parku našo dragoceno vsakdanjo spremljevalko, dokler nam še kristalno čista priteče izpod hribov, v letu 2016 (in tudi 2017) obravnavali z vseh vidikov in v vseh oblikah. Z vidika različnih strok, eksperimentalno, raziskovalno, občudujoče, izkušveno, ustvarjalno, navdihujoče, fotografsko, izletniško, rekreativno in kot nastopa v ljudskem izročilu v obliki bolj ali manj prijetnih vremenskih pojavov, kot izviri, studenci, potoki, reke, jezera, slapovi in podzemne vode. Posebej se bomo posvetili ogroženosti visokogorskih jezer, ki jim bomo namenili predvsem poletne mesece, saj so takrat najbolj občutljiva. Pri tem nam bodo pomagali otroci s celotne Slovenije, ki jih bomo povabili k sodelovanju na likovnem natečaju na temo vode v gorah. Vabimo tudi vas, da sodelujete na dogodkih, predavanjih, izletih, fotografskih delavnicah in umetniških razstavah v vseh naših info središčih in info točkah: na Bledu, v Bohinju, Trenti, Kobaridu, na Pocarjevi domačiji v Zgornji Radovni, v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani in po terenu. Še posebej zanimive bodo učne poti Triglavskega narodnega parka, ki potekajo ob vodah: Soška pot, Pot Triglavske Bištrice, Moštnica, Tolminka, Barje Goreljek ... Skupaj s sodelavci TNP pa bomo spoznavali tudi druge z vodo povezane koticke zavarovane narave in kulturne krajine. Vabljeni, da sledite programu v naših info centrih in točkah ali na www.tnp.gov.si. ♦

MOSTNICA

IZOBRAŽEVANJE NARAVO- VARSTVENIH NADZORNIKOV

BESEDILO • Sašo Hrovat
FOTOGRAFIJA • Aleš Zdešar

Naravovarstveni nadzorniki izvajamo naravovarstveni nadzor v zavarovanih območjih v Republiki Sloveniji. Pri svojem delu se srečujemo z različnimi oblikami prekrškov in tudi z različnimi kršitelji. Delo velikokrat opravljamo na terenu, ki je težko dostopen in kjer komunikacija po telefonu ali svetovnem spletu ni mogoča, včasih pa pri izvajanju nadzora nastanejo tudi neljube ali konfliktne situacije.

Zato smo prek Ministrstva za okolje in prostor sprožili pobudo za dodatno usposabljanje naravovarstvenih nadzornikov, predvsem kako ukrepati ob različnih oblikah kršitev. Tako smo v prvih dneh meseca oktobra izvedli tridnevni izobraževalni seminar v vadbenem centru Gotenica, ki je v upravljanju Ministrstva za notranje zadeve, izobraževanja pa izvaja Policijska akademija. Udeležili smo se ga vsi redno zaposleni naravovarstveni nadzorniki iz vseh zavarovanih območij v Sloveniji, ki trenutno izvajamo naravovarstveni nadzor. Iz Triglavskega narodnega parka se nas je udeležilo vseh sedemnajst nadzornikov. Teme izobraževanja so bile izbrane iz vsakodnevnega dela nadzornika na terenu, vsebine pa povzete iz Zakona o ohranjanju narave in drugih posebnih zakonov ali uredb, ki določajo vsebine posameznih prekrškov npr. Zakona o Triglavskem narodnem parku. Poleg teoretičnega znanja smo največ časa namenili praktičnemu delu na terenu in predstavitvi različnih kršitev in ukrepanj ter osebni varnosti nadzornikov.

Zaradi nujnosti takšnih izobraževanj bo v prihodnosti izobraževanjev Gotenici postalo obvezno za vse prihajajoče, nove naravovarstvene nadzornike, ki bodo zaključili osnovno izobraževanje in imeli možnost opravljanja naravovarstvenega nadzora v naravi. ♦

NOVOSTI

BESEDILO PRIPRAVILA • mag. Tanja Menegalija, Marko Pretner

ACTA TRIGLAVENSIA

V tretji številki znanstveno-izobraževalnega časopisa Triglavskega narodnega parka **Acta triglavensia** lahko preberete rezultate raziskav, ki so potekale v okviru projekta recharge green. Predstavljeni so izsledki inventarizacije gliv, strig, mokric, hroščev in ptic v vegetacijskem seštoju navadne smreke in golega lepna na vzorčnih ploskvah gozdnogospodarskega območja Bled in Bohinj. Obširno je predstavljena tudi gozdna vegetacija Triglavskega narodnega parka. V kratkih novicah izvemo novosti na področju raziskav, ki potekajo na območju Triglavskega narodnega parka.

KUGYJEVE GORE

Triglavski narodni park je v sodelovanju s partnerji projekta Julius - Raba in ovrednotenje kulturne dediščine ter skupna uporaba športne infrastrukture na čezmejnem območju od Julijskih Alp do Jadrana izdal knjižico **Kugyjeve gore**, v kateri so zbrani znameniti vzponi dr. Juliusa Kugyja v vzhodnih in zahodnih Julijskih Alpah. V vodniku je opisanih trinajst vzponov, ki jih je Kugy s svojimi vodniki odkrival kot prvopristopnik. Poleg običajnih pristopov vodnik ponuja tudi zahtevnejše ture po poteh, ki so danes zaradi opremljenosti laže prehodne. Delo štirih avtorjev, Saveria D'Eredita, Tanje Menegalija, Jožeta Miheliča in Špele Novak, je namenjeno predstavitvi Kugyja kot alpiništa, ki je v gorskih prostranstvih videl ne le plezanje, temveč predvsem prostor za poglobljeno razmišljanje in druženje z naravo. Kratki prispevki o posebnostih narave, ki jih je opazil že Kugy, dopolnjujejo opis tur ter odkrivajo neizmerno lepoto in bogaštvo gorskega sveta. Vloga vodnika je tako tudi usmerjanje predvsem v spoštljivo obiskovanje gora in varovanje narave za prihodnje rodove.

KNJIGA O TRENTI IN SOČI

Na začetku septembra je Turistično društvo Soča Trenta v sklopu praznovanja 20 let delovanja Doma Trenta izdalo monografijo o dolini Trente in Soče avtorja Janeza Bizjaka z naslovom **Trenta in Soča: dolina in njeni ljudje**. Številčnemu avditoriju šta delo predstavila arhitekt Fedja Klavora in avtor. Ob tej priložnosti so člani Kulturnega društva Triglav Trenta uprizorili odlomek iz recitala Zlatorog. Avtor o knjigi: *»Na svetu je samo ena dolina Trente in Soče. In samo ena reka Soča. Enkratna, skrita, neponovljiva in vznemirljiva. To je tam, kjer se stikata konec sveta in začetek raja. Dolina Trente in Soče doslej še ni bila predstavljena v samostojni knjigi, ki bi celostno zajela njeno avtentično preteklost, optimistično sedanost in njene posebnosti, po katerih se razlikuje od drugih alpskih dolin. ...«*

DIGITALNI VODNIK

V okviru projekta Julius je bil pripravljen digitalni vodnik **Julius Guide**, ki je namenjen obiskovalcem, da lahko s pametnim telefonom ali tablico preprosto poiščejo informacije o naravnih in kulturnih znamenitostih, tematskih, kolesarskih in pohodnih poteh in drugih možnostih za rekreacijo. Aplikacija je na voljo za mobilne naprave (Android in iOS) v spletnih trgovinah Google Play in App Store pod imenom Julius Guide. Vodnik je pripravljen za območje Krasa, za Ljubljano in okolico, za Naravni park Julijsko Predgorje in za Triglavski narodni park. Na območju Triglavskega narodnega parka je za zdaj predstavljenih 55 točkovnih zanimivosti in 14 tematskih poti. Z izbiro točke ali poti, ki nas zanima, se pokaže zemljevid in točna lokacija ter kratek opis s slikovnim gradivom. Vodnik je na voljo v slovenskem, italijanskem in angleškem jeziku.

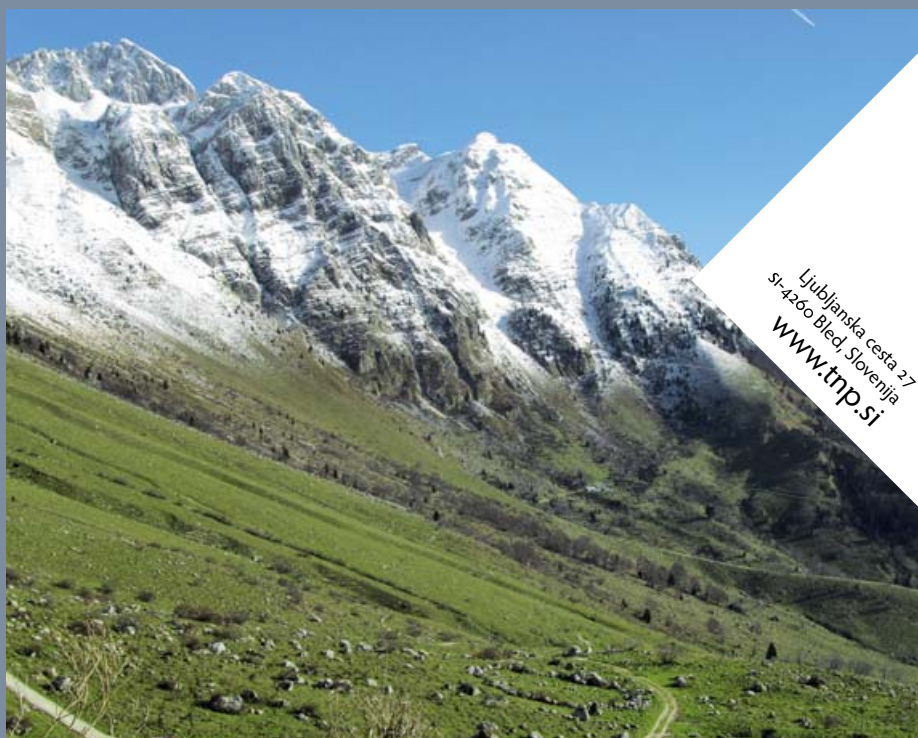
KRNSKE PLANINE IN MEGALITSKI KROG POD KRNOM

BESEDILO IN FOTOGRAFIJI • Gorazd Kutin

MEGALITSKI KROGI

Krn, mogočna gora nad Sočo, že tisočletja privablja ljudi – vsaj k svojemu vzhodu. Sončne planine, ki tam ležijo še danes, so bile že zdavnaj primerne tudi za naselitev in pašo živine. Še vedno lahko obiščemo več živih planin (Kuhinja, Kašina, Leskovca, Slapnik, Zaslav). Na njih se od konca maja do začetka oktobra vsako

Ljubljanska cesta 27
SI-4260 Bled, Slovenija
www.tnp.si

leto pase živina, iz pomolzenega mleka pa izdelujejo kakovosten planinski kravji sir. Tradicionalna paša in prisotnost ljudi sta za seboj pustili tudi vidne sledi, ki jih danes lahko občudujemo kot urejene planinske pašnike, kamnita korita za vodo in tudi nekaj nam manj znanega – kamnite kroge!

Eden takšnih leži nedaleč od planine Zaslav in buri domišljijo ljudem, ki ga obiščejo. Dolgo je čakal, skrit očem mimoidočih. Danes, ko je o njem zapisano že marsikaj, težko verjamemo, da ga tako dolgo ni nihče opazil. Daje nam vedeti, da se je nekoč tukaj nekaj dogajalo. Nihče natančno ne ve, kaj, zagotovo pa nosi zgodbe o davnih časih, o starodavnem znanju in o naših skrivnostnih prednikih, ki so bili vsaj toliko kot mi navezani na ta čudoviti svet pod Krnom.

IZHODIŠČE:

parkirišče pod planino Kuhinja

TEŽAVNOST: lahka

VIŠINSKA RAZLIKA: 369 m

TRAJANJE Z VRNITVIJO: 2 uri 30 minut

Za obisk Krnskih planin so primerni vsi letni časi, seveda ob primernih vremenskih in snežnih razmerah. Planinska pot nas bo od parkirišča (991 m) mimo planin Kuhinja (1000 m) in Slapnik (1250 m) pripeljala do Zaslava (1360 m) po približno eni uri zmerne hoje. Krog leži na vzhodnem robu planine, ob traktorski poti. Več o njem in drugih megalitskih krogih lahko preberemo tudi v knjigi Janeza Bizjaka in soavtorjev Oštaline megalitske kulture v Slovenskih Alpah. •

VIR: GURS, DTK25, 1996